

den med omväxlande depressiva och maniska sjukdomsepisoder debuterar som regel i tidiga tonår. Det är här vi måste lära oss att känna igen dessa sjukdomstillstånd och snabbt inleda en behandling som förhoppningsvis kan hindra eller lindra en malign utveckling med återkommande sjukdomsperioder alternativt en kronisk utveckling. Vi måste också inse att djupa depressioner i tonåren disponerar för en utveckling till bipolär sjukdom, som erfarenhetsmässigt bjuder på betydande terapeutiska problem. Tidig intervention kan vara livsavgörande. Här har barn- och ungdomspsykiatrien en av sina främsta uppgifter, hittills tyvärr ganska negligerad.

Unikt förmedlande av solid kunskap

Gunilla Olsson, barn- och ungdomspsykiater, disputerade i slutet på 1990-talet på temat ungdomsdepressioner. Hon har kommit att bli nationellt ledande inom klinik och forskning när det gäller affektiva sjukdomar i tidiga ungdomsår och har nu skrivit en bok som på ett ganska unikt sätt förmedlar den solida kunskap vi idag har tillgång till när det gäller dessa sjukdomar. Hon har frigit sig från det professionella språkbruket, talar tydligt till alla dem som möter tonåringar i depressiv sjukdom eller depressiv kris, berättar hur vi kan identifiera de ungdomar som behöver en kraftfull biologisk behandling och hur alla andra åtgärder kan integreras i ett övergripande hjälpprogram.

För utbildning inom flera ämnesområden

Det är inte ofta en bok av detta slag kan läsas med stor behållning av personer inom så vitt skilda områden som textpsykiatri/psykologi/sociologi/skolhälsovård och omvårdnadsforskning.

Boken förtjänar att uppmärksammas och användas i utbildningssammanhang vilka syftar till att tidigt identifiera tonåringars psykiska ohälsa och därefter sjösa robusta behandlingsprogram.

Viktig kunskapskälla

Gunilla Olssons bok är välkommen och bör vara en viktig kunskapskälla för seriös barn- och ungdomspsykiatri inom området affektiva sjukdomar och även värdefull för ökade kunskaper inom vuxenpsykiatrisk verksamhet. Det är tyvärr så att många ungdomar som drabbats i tidiga år av icke igenkända affektiva sjukdomar så småningom hamnar långt inne i en olycklig, onödig och destruktiv sjukdomskarriär inom vuxenpsykiatrien. Vi måste hjälpas åt att förhindra en sådan utveckling. Förebyggande åtgärder har högsta prioritet. Därom ger Gunilla Olssons bok klara besked.

Grundläggande samtalsprinciper för optimal behandling

Giacomo d'Elia. **Det kognitiva samtalet i vården**. 217 sidor. Stockholm: Natur och Kultur, 2004. ISBN 91-27-09823-0.

Recensent: Hjördis Perris, docent i medicinsk psykologi, leg psykoterapeut, Stockholm.

I »Det kognitiva samtalet i vården« har författaren tagit sig an uppgiften att på ett strukturerat och pedagogiskt sätt till oss behandlare av olika kategorier inom vården förmedla grundläggande principer gällande samtalets betydelse för att åstadkomma en optimal behandling. Den eventuella behandlare som har uppfattningen att han/hon inte behöver eller har tid för samtal med sin patient får här en möjlighet att omvärdera denna inställning.

Vägledning i patientbemötande

Författaren härleder det kognitiva samtalet till antikens mästare i talekonst, där Sokrates är den mest omtalade och den som av samtiden utsetts till den visaste i det att han har yttrat att han visste att han egentligen ingenting visste och därmed uppvisade en ödmjukhet inför vad som var att betrakta som sanning.

Som en röd tråd genom karaktäristiken av det kognitiva samtalet ligger ett inlyssnande förhållningssätt från behandlarens sida och ett sökande efter en gemensam sanning i samarbete med patienten. Författaren ger oss läsare en god vägledning i såväl basala färdigheter i bemötandet av våra patienter som i en djupare förståelse av dessa till synes enkla och banala åtgärder som kan visa sig fungera när allt provats. Således återoppar han John Bowlbys anknytnings teori och påvisar därmed denna teoris betydelse för förståelse av vad som äger rum i omvårdnadsprocessen, hur samma mekanismer som är aktive-

rade hos det sårbara barnet aktiveras i en situation där man som vuxen känner sig sårbar och utlämnad och hur vi som behandlare kan använda denna kunskap för att optimera våra behandlingsresultat. Författaren ger referenser för möjligheter till fördjupat studium för den som söker djupare kunskaper om teorins innebörd och förståelse av psykopatologiska fenomen rent generellt.

Lyssnande och inkännande betonas

Boken är mycket lättläst genom dess pedagogiska uppläggning med korta innehållsrika kapitel, avslutade med inramade, kärnfulla sammanfattningar i punktform. Varje kapitel tar upp ett relevant tema och olika aspekter på det kognitiva samtalet. Exempel på sådana är vikten av att åstadkomma en samarbetsallians med patienten utan vilken all kommunikation uteblir, samtalets uppbyggnad, som kan ses som bestående av tre olika delar, faran i att inte ha förstått att det i mötet med den andre alltid är två unika föreställningsvärldar som möts och att man måste inse detta för att ett gott möte ska kunna ske. Intresset för den andres föreställningsvärld med dess tanke- och känslolägenhet är vad som skapar den goda alliansen eller är grunden till vad man också kallar förmåga till empati. Lyssnande, inkännande ges således stort utrymme i boken och då inte enbart i dess verbala form utan via alla de icke-verbala uttrycksformer som vi använder oss av ofta utan att vi tänker på det. Medvetenheten om allt detta gör att vi som behandlare kan använda oss av det mer genomtänkt och planerat till gagn för våra patienter.

Basala kunskaper i kognitiv teori

Bokens andra hälft består av en pedagogisk genomgång av hur det kognitiva samtalet rent praktiskt kan läggas upp och med exempel på olika förhållningssätt på gott och ont.

Författaren återger även basala kunskaper i kognitiv teori med en terminologi hämtad från den kognitiva terapins grundare Aaron Beck. I slutet av boken besvarar han tänkta frågor, såsom vad som utgör skillnaden mellan olika terapiskolor. Varje kapitel avslutas med referenser som ger möjlighet till fördjupningsstudier för den intresserade.

Välkommet bidrag för utbildning

Mitt slutomdöme om boken »Det kognitiva samtalet i vården« blir att vi här fått dels ett välkommet redskap att använda i vårdutbildningar av olika slag, dels en lärobok för oss som verkat länge inom vården och som tror oss veta att vi redan vet – detta skrivet utan minsta darr på manschetten! •